

Speelruimtebeleid 2017-2025

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

In het voorjaar van 2017 heeft de gemeente Waalre in samenwerking met adviesbureau Speelplan een integraal speelruimtebeleid ontwikkeld. Dit plan is ontwikkeld samen met alle betrokken actoren, zoals de jeugd in Waalre, ouders, scholen, jongerenwerkers en sportverenigingen. Dit plan vormt de basis voor de toekomstige beheers- en vervangingsmaatregelen van de speelplekken.

1.2 Doel

Het doel van dit visiedocument is dan ook om inzichtelijk te maken wat het huidige openbare speel- en sportaanbod is, wat de wensen/ eisen zijn van de verschillende doelgroepen, welke keuzes er ruimtelijk gezien gemaakt moeten worden en wat dat (financieel) betekent voor de komende jaren. In dit plan worden zowel de formele speelplekken meegenomen als de informele speelruimte. Daarnaast wordt er een onderscheid gemaakt tussen speel- en sportplekken en wordt er gestreefd naar een optimale speeldiversiteit binnen door barrières omsloten buurten.

1.3 Proces

Dit speelruimteplan is voor een deel het resultaat van leidende, relevante kaders en richtlijnen. Denk hierbij aan financiële kaders en demografische ontwikkelingen. Daarnaast heeft ereenuitgebreidspeelruimteonderzoek plaatsgevonden, waarmee zowel het aanbod van als de vraag naar de openbare speel- en sportruimte in kaart is gebracht. Een belangrijk deel van de resultaten is verkregen uit het participatietraject met bewoners.

Het onderzoeks- en participatietraject is gestart in het najaar van 2016. De voorgestelde maatregelen en acties zullen vervolgens aan bewoners en belangstellenden gepresenteerd worden tijdens nog in te plannen bewonersbijeenkomsten.

1.4 Leeswijzer

Dit speelruimteplan is als volgt opgebouwd: In hoofdstuk 2 wordt kort het belang van spelen toegelicht. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in buitenspelen in het algemeen, de informele (openbare) speelruimte en de formele speelplek.

In hoofdstuk 3 worden de relevante kaders en richtlijnen beschreven voor de totstandkoming van dit speelruimteplan. In hoofdstuk 4 wordt vervolgens het huidige areaal beschreven. Het aanbod is hierbij uitgesplitst per woonwijk, type spel en de verschillende doelgroepen.

In hoofdstuk 5 wordt de ambitie en visie beschreven, dit is gebaseerd op de omschreven kaders en de input verkregen uit het onderzoek onder gebruikers en het belang van goede en uitdagende speelruimte. Deze visie voor het spelen wordt vervolgens in beeld gebracht in hoofdstuk 6. Hier is inzichtelijk gemaakt wat de gevolgen van de visie zullen zijn voor het spelen in Waalre.

Ter aanvulling op dit rapport is een Fotoboek Spelen samengesteld met een visuele beschrijving en beoordeling van de huidige situatie in de gemeente Waalre.

Afbeelding 01: speelplek bij het Dommelveld in Waalre-dorp

2. Het belang van spelen

Het ontwikkelen van een gedegen speelruimteplan is onmisbaar voor een goed functionerende openbare speelruimte. In dit hoofdstuk wordt toegelicht wat het belang is van buitenspelen voor kinderen en hun (groot)ouders. Verder wordt toegelicht welke rol de formele en informele speelruimte hierin spelen. In het speelruimteplan wordt de term speelplek gebruikt, onder deze noemer valt ook de sportplek, tenzij specifiek anders wordt vermeld.

2.1. Ontwikkelen en ontmoeten

Spelen is voor de ontwikkeling van kinderen van groot belang. Door te spelen ontwikkelen kinderen motorische, cognitieve, sociale, creatieve en emotionele vaardigheden die belangrijk zijn om deel te nemen aan de samenleving. Buitenspelen is gezond, versterkt het immuunsysteem op jonge leeftijd, dringt overgewicht bij kinderen terug, draagt bij aan de sociale contacten in de buurt en biedt spel mogelijkheden die binnen niet mogelijk zijn. Het is niet voor niets dat de overheid daarom al decennia lang een rol speelt in het voorzien van voldoende en aantrekkelijke, veilige speelplekken.

Naast dat buitenspelen goed is voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren, is voldoende en aantrekkelijke speelruimte tevens goed voor de positieve beleving en leefbaarheid van een wijk en de sociale integratie van haar bewoners. Vooral jonge kinderen spelen veelal onder toezicht van hun (groot)ouders waardoor ook zij met elkaar in contact komen. Oudere kinderen kunnen goed ingerichte speelplekken of trapveldjes gebruiken als ontmoetingsplek om na schooltijd af te spreken, samen lekker buiten te spelen of op ontdekkingstocht te gaan. Hiermee hebben speelplekken ook een belangrijke ontmoetingsfunctie. Hoe beter deze ontmoetingsfunctie wordt gefaciliteerd en gestimuleerd, hoe beter de speelplekken worden gebruikt.

Kinderen zijn voor buitenspelen vooral aangewezen op de directe woonomgeving, waar zij hun spel niet beperken tot de officieel aangeduide speelplekken. Kinderen spelen overal, zij zien de hele woonomgeving als speelruimte. Spelen kent geen begin en geen einde en is als zodanig ook niet plaats ge-

bonden. Een kind kan spelen terwijl deze op weg is naar school, de sportclub, de bibliotheek, de winkel of op weg naar een vriendje of vriendinnetje. Voor een kindvriendelijke inrichting van de woonomgeving is het daarom belangrijk om aandacht te schenken aan de totale woonomgeving; de informele speelruimte en de formele speelplekken.

2.2 Informele speelruimte

De informele speelruimte is de ruimte die kinderen kunnen gebruiken om te spelen, maar die daarvoor niet speciaal is bedoeld of ontworpen. Het gaat hierbij om locaties als brede stoepen, pleinen, verkeersluwe straten, parken en berm. Ook gaat het om (al dan niet bewuste) speelaanleidingen die terugkomen in de openbare ruimte, zoals een kei, bosjes, reliëf, een boomstam of juist speelse bestrating op een pleintje (afb. 02). Deze speelaanleidingen kunnen dienen als ankerpunt en ontmoetingsplek in de informele speelruimte¹. Verder wijzen ze andere gebruikers van de openbare ruimte erop dat er gespeeld kan en mag worden.

Veel en goede informele speelruimte geeft kinderen de gelegenheid om het publieke domein als geheel te gebruiken. Het is dan ook wenselijk dat bij herinrichting en uitbreiding van de openbare ruimte ook in de ontwerpen rekening gehouden gaat worden met informele speelmogelijkheden. Dit is van belang voor de participatie van kinderen in de samenleving. Zij worden niet afgezonderd op speciaal voor hen ingerichte speelplekken maar nemen deel in het verkeer en gebruik van de stad of het dorp. Kinderen komen hierdoor in contact met allerlei aspecten van de openbare ruimte en de samenleving.

Of de informele ruimte veilig door kinderen gebruikt kan en mag worden om te spelen hangt van een aantal factoren af. Fysieke factoren zijn hierbij van belang, zoals het type bebouwing (villawijk, rijwoningen, grote tuinen, centrum-stedelijk), de beschikbare vrije ruimte, de verkeerstructuur en rol en de invulling van het openbaar groen. Maar ook niet-fysieke factoren, zoals de mate van sociale controle, de demografische opbouw van een buurt en de culturele achtergrond spelen hier een rol. Een veilige informele speelruimte kan kinderen routes bieden naar locaties die zij vaak bezoeken.

Afbeelding 02: palissadband gebruikt als informele speelruimte

1) Karsten, L., Kuiper, E., & Reubsaet, H. (2001). Van de straat?: de relatie jeugd en openbare ruimte verkend. Assen: Uitgeverij Van Gorcum.

Afbeelding 03: speelplek Gebroeders de Koningplantsoen in Ekenrooi

Hierbij moet wel vermeld worden dat niet alle openbare ruimte geschikt is als speelruimte. In Waalre is het bijvoorbeeld niet wenselijk dat openbare groenvoorzieningen kapot gaan door spelen. Dit is opgenomen in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV), waarin staat dat het verboden is plantsoenen te betreden.

2.3 Formele speelplek

De formele speelplekken zijn de locaties die specifiek zijn aangewezen en ingericht voor spel en/of sport. Het zijn plekken die gereserveerd zijn voor kinderen om veilig samen te komen en te spelen. Zeker in een wijk waarin de informele speelruimte beperkt is door intensieve bebouwing of een dominante rol voor de auto, is goede formele speelruimte van belang.

Formele speelvoorzieningen dienen, als aanvulling op de informele speelruimte, om kinderen uit te dagen om op ontdekking te gaan in hun eigen buurt en samenspel met andere kinderen en ontmoeting tussen ouders te stimuleren. Een gelijkmatige spreiding van locaties door de wijk en diversiteit in inrichting en vormgeving zijn daarbij belangrijke voorwaarden.

Uit onderzoek² blijkt dat een speelplek met speeltoestellen kinderen aantrekt. Er wordt meer gespeeld dan op een open speelveld zonder speeltoestellen, al zorgen juist de open speelvelden voor meer beweging. Om beweging te stimuleren, is het belangrijk dat speelplekken ontworpen worden met een gevarieerd en veelomvattend aanbod. Het gaat daarbij dus niet alleen om het plaatsen van zoveel mogelijk toestellen, maar juist ook om het faciliteren van vrij spel en samenspel door te voorzien in voldoende open ruimte en bijvoorbeeld verstopplekken.

2) Farley, L. et al. (2008) Where do the children play? The influence of playground equipment on physical activity of children in free play. In: Journal of Physical activity and health. 2008:5 pp 319-321.

Een formele speelplek kan ook fungeren als ‘totempaal’³. Wanneer een speelplek ruim, centraal gelegen en bereikbaar is, heeft deze plek aantrekkingskracht op de kinderen. Hier zijn bijna altijd kinderen, hier spreekt men af en van hieruit trekt men verder.

Leeftijd Speelkwaliteit Inrichting formele speelruimte		
0 t/m 4 jaar	ontdekken en exploreren van ruimtes, materialen en vaardigheden; rollenspel en fantasiespel	kleine, gemakkelijk toegankelijke speeltoestellen; zand en water; kleurgebruik; beschutting en zitmogelijkheden voor ouders/begeleiders
5 t/m 9 jaar	samenspel, regelspel en balspelen gevarieerder en wilder bewegingsspel ontdekking engrensverlegging	toestellen die samenspel stimuleren; klimmen, schommelen; hogere glijbanen; open en besloten ruimtes, verhard en onverhard
10 t/m 14 jaar	samenspel, ontmoeting, creatie en sport competitiever, opzoeken risico's en onderzoekend spelgedrag, minder regelspel	trapveldje en andere sportplekken; fysiek uitdagende toestellen, minder gedefinieerd om zelf spel te ontwikkelen; natuurlijke, avontuurlijke inrichting om vorm te geven aan de speelruimte
15 t/m 19 jaar	ontmoeting en sport, uitrusten en chillen; vrijetijdsbesteding met sterke sociale waarde; fysieke grensverlegging	voetbalveld, skatepark, basketbalveld, fietscross, freerunning, bootcamp, al dan niet in combinatie met ontmoetingsplek

Tabel 01: speelkwaliteit en inrichting speelruimte per leeftijdscategorie

2. Het belang van spelen

Uit onderzoek van Farley en Karsten blijkt dan ook het belang van formele speelplekken in de woonomgeving. Bij de inrichting van formele speelplekken moeten speelfuncties en –mogelijkheden worden afgestemd op de beoogde doelgroep en de verschillende ontwikkelingsfasen die daarbij horen (tabel 1). Speelplan werkt hierbij met vier leeftijdscategorieën, omdat uit onderzoek van Jantje Beton en TNS NIPO⁴ blijkt dat vooral rondom de leeftijd van 10 jaar een verandering in behoeftes plaats vindt. Hierbij maakt het regelspel meer plaats voor het vrij spel en sport.

Doordat de verschillende leeftijdscategorieën, verschillende wensen hebben, is niet elke locatie geschikt voor elke doelgroep of type spel. Zo hebben kinderen naarmate ze ouder worden meer ruimte nodig en vraagt het spel voor hele jonge kinderen juist om kleinere, beschutte plekken. Speelplan maakt daarom onderscheid in drie types locaties (tabel 2): de blokplek, buurtplek en wijkplek (afb. 4-6).

2.4 Uitgangspunten voor speelruimte

Speelplan hanteert voor het opstellen van speelruimteplannen een eigen visie op het buitenspelen (zie ook paragraaf 3.3).

De hoeveelheid benodigde speelplekken in gemeenten worden vaak bepaald aan de hand van universele speelruimtenormen. Aan de hand van uitspraken over de actieradius van kinderen van verschillende leeftijdsgroepen wordt berekend hoeveel formele speelplekken nodig zijn in een wijk en wat de minimale afmeting moet zijn.

Wij constateren echter dat veel gemeenten en buurten, maar vooral ook kinderen, zich niet laten vangen in universele, kwantitatieve normen. Zeker om ook enkele jaren na vaststelling nog relevant en bruikbaar te zijn is het wenselijk dat een plan voor de speelruimte juist flexibel is en maatwerk mogelijk maakt voor uitzonderlijke situaties, bijzondere buurten of veranderende trends, behoeftes en doelgroepen. In dit speelruimteplan wordt daarom vooral buurtgericht gekeken en worden de formele speelplekken beoordeeld als onderdeel van haar ruimtelijke context. Zo ontstaan meer buurtgerichte uitgangspunten en een beter beeld van de gewenste vorm, type en ruimtelijke eisen aan (formele) speelruimte. De toetsing van deze bevindingen aan de buurtgerichte uitgangspunten leidt tot aanbevelingen voor het speelruimtebeleid.

Type speelplek	Bereik	Leeftijdsgroepen	Omschrijving
----------------	--------	------------------	--------------

3) Karsten, L. (2002) Oases in het beton, aandachtspunten voor een jeugdriendelijke ruimte. Assen: Koninklijke van Gorcum.

4) Snel, N. (2011). Buitenspelen: kwaliteit van de speelomgeving in de eigen buurt. TNS NIPO.

Blokplek	Direct omwonenden	Meestal exclusief gericht op jonge kinderen (0-9 jaar)	Vaak beperkt in aanbod en omvang. Ze liggen vaak beschut in de woonomgeving en dicht op de woningen, waardoor er goede sociale controle aanwezig is.
Buurtplek Wijkplek	De gehele buurt	Gericht op brede doelgroep (0-12jaar of 6-19 jaar)	Centrale plek in de buurt met een uitgebreider aanbod dan de blokplek. De buurtplek heeft een belangrijke ontmoetingsfunctie en er is vaak een combinatie van sport en spel aanwezig.
	De gehele kern/wijk of zelfs daarbuiten.	Gericht op brede doelgroep (5-19 jaar)	Een speel- of sportplek met een onderscheidend aanbod. Deze plekken hebben vaak een duidelijke verblijfsfunctie.

Tabel 02: type speelplekken Afbeelding 06: Dommelveld, voorbeeld van een wijkplek

Afbeelding 04: Hutdijk, voorbeeld van een blokplek

Afbeelding 05: Grootveld, voorbeeld van een buurtplek

Afbeelding 06: Dommelveld, voorbeeld van een wijkplek

3. Kaders en richtlijnen

Aan het speelruimteplan liggen naast wensen en behoeftes van inwoners ook diverse kaders ten grondslag. Dit betreft zowel wetgevende kaders met betrekking tot speelvoorzieningen als ook gemeentelijke beleidsnota's en meer proces gerelateerde richtlijnen.

3.1 Nationale wetgeving

Er bestaat geen wettelijke verplichting voor gemeentes om speelplekken aan te leggen. Buitenspelenzelfs wel (ennietvoorniets) een recht! Jeugdigen hebben net als volwassenen behoefte aan en recht op mogelijkheden om te ontspannen en te recreëren.

Dit recht is vastgelegd in artikel 31 van het Internationale Verdrag voor De Rechten van het Kind, dat in 1995 door de Nederlandse overheid is geratificeerd.

“Artikel 31 van de Rechten van het Kind (VN): Het kind heeft recht op rust en vrije tijd, om te spelen en op recreatie, en om deel te nemen aan kunst en cultuur.”

Het voorzien in formele speelplekken is een aanbeveling om buitenspelen te faciliteren en te stimuleren. Een gemeente is vrij om hier invulling aan te geven. Voor de inrichting van de formele speelplekken is wel specifieke wetgeving vastgesteld in de vorm van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS). Hierin staat onder andere:

- Iedereen die te maken heeft met de ontwikkeling, het beheer of de (veiligheid) inspecties van speelruimte en -toestellen moet zich aan het WAS houden.
- In het WAS staat dat speelplekken en de toestellen veilig moeten zijn, bij plaatsing en in beheer.
- Hierbij wordt verwezen naar de Europese normen voor speeltoestellen (o.a. EN 1176). Als een toestel voldoet aan de gestelde normen, wordt verondersteld dat het toestel veilig is. Een producent of beheerder kan ook op een andere wijze voldoen aan het vereiste veiligheidsniveau (bijvoorbeeld door een risicoanalyse uit te laten voeren). Dit dient dan wel te worden geregistreerd.
- Om tijdens de levensduur van een speelplek te voldoen aan het WAS moeten speeltoestellen periodiek geïnspecteerd en goed onderhouden worden.
- Van elke speelplek en elk speeltoestel moet een registratie bijgehouden worden van de inspecties en het onderhoud maar ook van bijvoorbeeld reparaties en ongevallen.

3.2 Gemeentelijke kaders

De gemeente Waalre heeft de wens geuit dat twee uitgangspunten worden meegenomen in het speelruimteplan, dit zijn de punten “speelnatuur” en “bewegen voor iedereen”:

Speelnatuur

Deze bossen staan onder druk door een reeks van activiteiten en gebruiker zoals houtoogst, recreatie en natuurontwikkeling. De kinderen uit Waalre maken ook veel gebruik van de bossen om te spelen. Een aanbeveling is dan ook om nader onderzoek te doen naar mogelijke speelplekken aan de rand van de wijken/bossen. Geadviseerd wordt om dit te doen in samenwerking met bewoners, organisaties en grondeigenaren, zoals Natuurmonumenten. Een uitgangspunt hierbij is dat deze speellocaties niet worden geformaliseerd maar dat juist het vrije spel en ravotten in de natuur wordt gestimuleerd.

Bewegen voor iedereen

De gemeente Waalre wil alle bewoners, van 0 tot 100 jaar, stimuleren om te bewegen. Dit door de bewoners actief gebruik te laten maken van de openbare ruimte door middel van speel- en sportvoorzieningen. Bijvoorbeeld door beweeg- of sportroutes welke zowel jong als oud uitdagen. Maar ook aan het versterken van de ontmoetingsfunctie voor verschillende leeftijden op de huidige speelplekken. Naast deze uitgangspunten zijn er ook verschillende gemeentelijke beleidsnota's en -documenten waarmee het speelruimteplan samenhangt. Deze documenten resulteren in richtlijnen en kaders die relevant zijn voor het speelruimtebeleid.

Coalitieakkoord 2014-2018 ‘Samen verder met de kracht van Waalre’

Hoewel het thema spelen niet specifiek genoemd wordt in het coalitieakkoord, komen verschillende ambities naar voren die wel van toepassing zijn op het speelruimteplan. Hierbij gaat het in het bijzonder om het streven om de inwoners meer zeggenschap en verantwoordelijkheden over hun eigen leefomgeving te geven. Zo wordt in de visie omschreven dat:

“De ingezette weg om inwoners meer te betrekken bij beleidsvorming en -uitvoering door middel van burgerparticipatie is een belangrijk speerpunt en bouwen we verder uit. Dit varieert, afhankelijk van het onderwerp, van coproductie tot overleg over

Afbeelding 07: skateplek bij de Erikalaan in Voldijn

3. Kadern en richtlijnen

de uitvoering van besluiten.”

Dit streven komt terug in de verschillende kernpunten van het coalitieakkoord. Zo streeft de gemeente ernaar om de kennis en het zelf organiserend vermogen in de samenleving te stimuleren. Verder staat de relatie met inwoners centraal. De gemeente staat dicht bij haar inwoners en weet wat er speelt en leeft. Een laatste kernpunt is dat de Waalrese samenleving zich in toenemende mate kenmerkt als een netwerksamenleving. De gemeente organiseert samen met inwoners burgerparticipatie waarbij inwoners proactief worden gestimuleerd hieraan mee te doen.

Duurzaamheid

Duurzaamheid is een belangrijke ambitie van de gemeente Waalre, dit komt onder andere terug in het coalitieakkoord. Het thema duurzaamheid dient vorm te krijgen in het speelruimteplan. Dit kan door de aanschaf van toestellen van duurzaam Europees hardhout of hergebruik van afgeschreven toestellen of groene speelplekken. Deze ambitie vertaald zich ook naar sociale duurzaamheid, wat inhoudt dat de speelruimte zodanig is ingericht dat de sociale cohesie wordt bevorderd en de lokale kwaliteiten worden versterkt.

Nota Lokaal Gezondheidsbeleid: 2014 tot en met 2017 ‘op weg naar een gezonder Waalre’ De kernboodschap van deze nota is dat het overgewicht bij kinderen is toegenomen ondanks een verbetering van het sportgedrag. In Waalre wordt vrij veel gesport in alle leeftijdsgroepen, het overgewicht bij jongeren en ouderen lijkt gunstig t.o.v. de regio. Echter bij de jongste groep (2-11 jaar) is er juist een stijging in het percentage

kinderen met overgewicht.

In deze nota wordt de gemeente geadviseerd om initiatieven te verbinden die een gezonde leefstijl bevorderen en de nadruk te leggen op sporten en bewegen in de buurt. Het inzetten op het bevorderen van ‘veilig sporten en bewegen in de wijk’ heeft een positieve invloed op preventie van overgewicht, maar ook op leerprestaties, weerbaarheid en de psychosociale en motorische ontwikkeling van kinderen.

Financieel kader

Het huidige speelruimtebudget € 30.000,- per jaar. Waarvan €10.000,- voor regulier onderhoud en € 20.000,- voor vervangingen. Als onderdeel van de inventarisatie is per speelplek een verwacht vervangjaar bepaald op basis van de huidige staat (zie bijlage I). Uit deze inschatting blijkt dat de te verwachten vervangingskosten de komende jaren, en met name vanaf 2019, veel hoger zullen zijn dan het beschikbare vervangingsbudget. In hoofdstuk 6 wordt hier verder op ingegaan.

3.3 Buitenspelen in Waalre

Het belang van spelen, omschreven in voorgaand hoofdstuk, is uiteraard ook van toepassing in Waalre. Naast deze algemeen geldende ambities heeft de gemeente Waalre verschillende wensen aangegeven. Waalre streeft om binnen het bereik van elk kind, tenminste één uitdagende speelplek te hebben. Hierbij is voor de diversiteit in speelplekken en uitdaging voor verschillende leeftijden belangrijk. Deze ambities sluiten aan op de ‘Schijf van Vijf voor Buitenspelen’ die door Speelplan gehanteerd wordt voor het visualiseren van de speelbehoefte in een buurt (afb. 08). Deze schijf bevat de vijf belangrijke speelvormen die nodig zijn voor een kindvriendelijk buurt. Voor elke buurt of barrièregebied wordt gestreefd naar het onderstaande aanbod aan speelruimte:

- **De traditionele speelplek:** uitdagende speeltoestellen en ontmoeting.
- **De ravotplek:** bespeelbaar groen om lekker vies te worden en te ontdekken.
- **Het speelpleintje:** verharde ruimte voor vrij spel, fietsen, steppen of knikkeren.
- **Het trapveld:** ruimte voor sport, fysieke uitdaging en ontmoeting.
- **De speelroute:** verbindende en veilige, kindvriendelijke route door de buurt

De speelvormen vullen elkaar aan en zorgen voor diversiteit. De speelroute speelt hierin een verbindende rol. Zeker in buurten met een forse druk op de openbare ruimte (smalle stoepen, parkeer- en autodrukten en weinig groen) zijn duidelijke routes nodig om gebruik te kunnen maken van een divers aanbod.

Afbeelding 08: de Schijf van Vijf voor Buitenspelen (Speelplan)

Referentiebeeld Speelnatuur Palenstein

Afbeelding 09: de verschillende elementen van de Schijf van Vijf voor Buitenspelen

4. Inventarisatie en analyse

In het najaar van 2016 heeft een uitgebreide inventarisatie van de speelruimte plaatsgevonden. Alle speel- en sportplekken zijn beoordeeld op onder andere vervangingsduur en bespeelbaarheid. Ook is met kinderen in de basisschoolleeftijd door de verschillende wijken gewandeld en is door middel van een online enquête gevraagd naar de waardering en ervaringen van bewoners van het huidige aanbod.

4.1 Buurten en demografie

De gemeente Waalre is opgedeeld in vier wijken: Waalre-dorp, Aalst-kern, Voldijn en Ekenrooi (afb. 10). De demografische gegevens van Waalre zijn ook via deze indeling geïnventariseerd. In principe is de demografische ontwikkeling ondergeschikt aan de mate van goede spreiding van speelplekken en divers aanbod. Kinderen spelen immers niet alleen thuis, maar ook op school, bij de naschoolse opvang, gastouders of (bij gescheiden ouders) bij een tweede huis. Echter geven demografische ontwikkelingen geven wel een beeld van de aantallen kinderen en de te verwachten speeldruk in een wijk. Dit kan helpen bij het bepalen van de juiste inrichting van speelplekken.

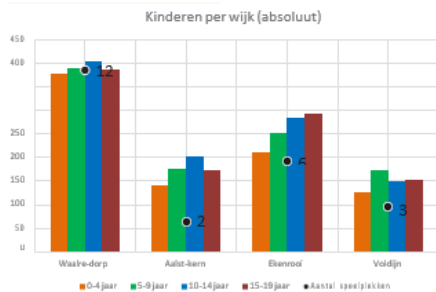
kinderen in de leeftijdsgroep 0-19 jaar (23% van het totale aantal inwoners). In grafiek 01 is het aantal kinderen, per leeftijdscategorie, afgezet tegen het aantal speelplekken in dezelfde wijk. In grafiek 02 is het aantal kinderen per speelplek weergegeven. Relatief gezien hebben Waalre-dorp en Ekenrooi de meeste kinderen (24% en 26%). In Aalst-kern en Voldijn zijn de percentages 20% en 21%. Verder valt te concluderen dat het aantal speelplekken behoorlijk varieert in verhouding met het aantal kinderen in de wijk. In Aalst-kern en, in mindere mate, Voldijn is er sprake van een relatief hoog aantal kinderen ten opzichte van de hoeveelheid speelplekken.

In het algemeen kennen de verschillende wijken een evenwichtige verdeling van de verschillende leeftijdsgroepen, waarbij de leeftijdscategorie 0-4 in alle wijken het minst is vertegenwoordigd. In bijna alle wijken is de doelgroep 10-19 het sterkst vertegenwoordigd, terwijl de meeste speelvoorzieningen (87%) gericht zijn op de doelgroep 0-9 jaar.

4.2 Analyse speelruimte

In de gemeente Waalre zijn momenteel 23 speelplekken gelegen met daarop 129 speel- en sporttoestellen (afb. 09). Van alle formele speelplekken is 48% een buurtplek (11 locaties), 39% van het aanbod betreft een blokplek (9 locaties) en 13% een wijkplek (3 locaties). De buurtplekken zijn gelijkmatig verspreid over de verschillende wijken van Waalre, uitzondering hierop is Aalst-kern. Bijna alle blokplekken bevinden zich in Waalre-dorp en Ekenrooi.

Veruit het grootste deel (87%) van de locaties is ingericht voor de doelgroepen 0-4 jaar en 5-9 jaar. Van deze twintig plekken zijn er achttien voor zowel de doelgroep 0-4 jaar als 5-9 jaar ingericht.

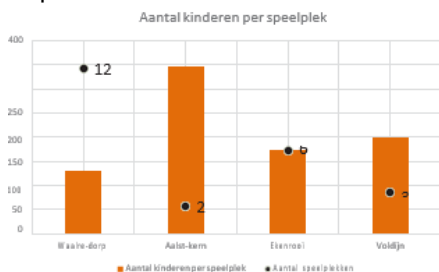

Grafiek 01: aantal kinderen per wijk

Op 4 van de formele speelplekken (17%) wordt de doelgroep 10-14 jaar aangesproken. Dit gebeurt vooral door middel van sporttoestellen, in een enkel geval ook door middel van uitdagende speeltoestellen voor deze doelgroep. Het ware aantal speelplekken voor deze doelgroep is hoger, omdat er naast de formele speelplekken ook zeven trapvelden aanwezig zijn in gemeente Waalre.

Juist voor de doelgroepen 5-9 jaar en 10-14 jaar zijn de formele speel- en sportplek erg belangrijk. Niet alleen vanwege de aangeboden spel functies, maar ook omdat de speelplek bij een goede inrichting de fantasie prikkelt, beweging stimuleert en ontmoeting tussen leeftijdsgenootjes faciliteert. Beide doelgroepen hebben meer uitdaging en ruimte nodig dan de doelgroep van 0-4 jaar. Blokplekken zijn vaak te beperkt (omvang, capaciteit) voor deze doelgroep.

Ten slotte wordt er op slechts één plek de doelgroep van 15-19 jaar aangesproken, dit is de sportplek aan de Erikalaan in Voldijn. Deze doelgroep kent nauwelijks beperkingen in afstand of barrières en heeft dus qua spreiding minder plekken nodig. Voor een grote groep jongeren is het sociale aspect (ontmoeting) het belangrijkste. Voor specifieke groepen (skaters, voetballers, freerunners) is juist het competitieve of sportieve aspect van belang. Naast de formele speelplek maakt ook deze doelgroep gebruik van de trapvelden.

Grafiek 02: aantal kinderen per speelplek, per wijk

Afbeelding 10: opdeling van Waalre en het overzicht van de speel- en sportplekken, inclusief de schoolpleinen en sportverenigingen

4. Inventarisatie en analyse

Spreiding speelplekken

De speelplekken zijn niet gelijkmatig verdeeld over de gemeente, zo is er een ruim aanbod van speelplekken aanwezig in Waalre-dorp en Ekenrooi, terwijl in Aalst-kern en Voldijn het aanbod aanzienlijk minder is.

Dit is duidelijker zichtbaar als gekeken wordt naar de dekkingsgraad van de speelplekken (afb. 11), hierbij is een actieradius van 300 meter aangehouden. Deze actieradius is vooral relevant voor de doelgroep 5-9 jaar, aangezien jongere kinderen veelal niet zelfstandig op pad gaan en oudere kinderen minder barrières kennen. De actieradius van de speelplekken is afgesneden bij grote barrières, zoals (water)wegen.

Als belangrijkste bevinding uit deze analyse komt naar voren dat de spreiding van de speelplekken niet optimaal is. Zo is er veel overlap in het bereik van de speelplekken in het noorden en westen van Waalre-dorp, terwijl in het zuiden en oosten grote 'witte vlekken' zitten in de dekking.

In Aalst-kern zijn slechts twee speelplekken aanwezig, waardoor de dekkingsgraad onvoldoende is. In het westen van Voldijn is de dekkingsgraad goed, in het oosten van Voldijn is deze minder. Ekenrooi heeft een goede dekkingsgraad.

Sportplekken

De gemeente Waalre kent in totaal negen trapvelden welke in een aantal gevallen gecombineerd zijn met andere sportelementen zoals tafeltennis, basketbal sportvoorzieningen is niet in elke wijk optimaal. Zo liggen bijvoorbeeld deze voorzieningen in Voldijn redelijk dicht bij elkaar binnen hetzelfde barrièregebied. Terwijl in de zuidelijke delen van de gemeente niet in elk barrièregebied een openbare sportvoorziening aanwezig is.

De multifunctionele sportplek in Voldijn heeft een wijkbreed en mogelijk zelfs gemeentebreed bereik. Hetzelfde geldt voor de voetbalkooi in Waalre-dorp. In het algemeen kan geconcludeerd worden dat er een goed sportaanbod is in gemeente Waalre, echter is nog niet in elk barrièregebied een sportplek aanwezig. Daarnaast is weinig variatie in typen sportplekken aanwezig.

Overige speelvoorzieningen

In de gemeente Waalre zijn verschillende sportvelden en schoolpleinen gelegen welke eveneens worden bespeeld door de jeugd en daarmee behoren tot het totale speelruimte-aanbod. De meeste van deze voorzieningen zijn niet openbaar, echter worden soms toch buiten school- en trainingstijden bespeeld omdat zij wel gemakkelijk toegankelijk zijn. Veelal wordt dit gedoogd, maar dit geldt niet voor alle voorzieningen.

De schoolpleinen in Aalst-kern zijn officieel niet openbaar, maar na schooltijd wel toegankelijk. Uit nadere dekkingsanalyse blijkt dat deze locaties een belangrijke aanvulling kunnen zijn op de gemeentelijke speelvoorzieningen.

Verder is speeltuin de Klimbim in Waalre-dorp niet openbaar en niet het gehele jaar geopend, maar in het speelseizoen wordt de speeltuin, mede door de laagdrempelige toegangsprijzen, door kinderen uit heel Waalre en omstreken bezocht.

Afbeelding 11: bereik van de speelplekken met een actieradius van 300 meter

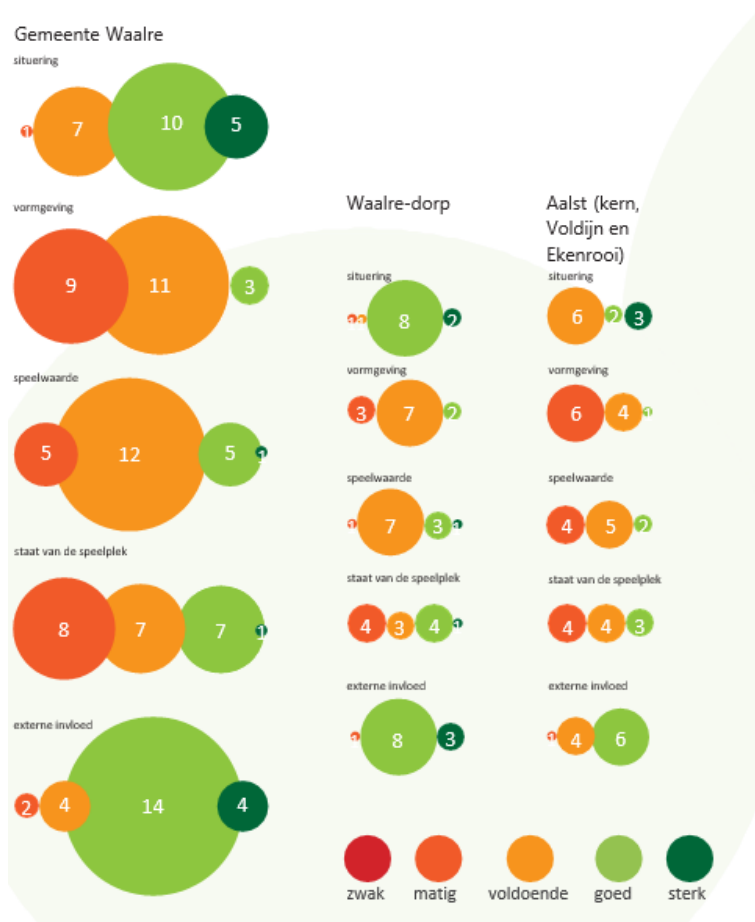
4.3 Beoordeling speelruimte

Tijdens het veldwerk is elke buurt en speelplek beoordeeld. Voor de beoordeling van de kwaliteit van formele speelruimte worden de volgende criteria gebruikt:

- Goede situering; ligging, zichtbaarheid,
- omvang, beschutting, toegankelijkheid.
- Aantrekkelijke vormgeving; thematiek, kleurgebruik, niveauverschillen.
- Voldoende speelkwaliteit; speelwaarde, vrije ruimte, bespeelbaarheid, diversiteit.
- Goed onderhoud; beeldkwaliteit, veilig.
- Positieve externe invloeden; betrokken buurt.

In de gekleurde bollen rechts (afb. 12) is de beoordeling van de formele speelplekken op gemeentelijk niveau samengevat. Hierin is het aantal speelplekken per beoordeling weergegeven (rood = zwak, donkergroen = sterk). De grootte van de bollen komt overeen met het aantal keer dat een beoordeling is gegeven. Waardoor in één oogopslag te zien valt waarop de speelplekken goed scoren en waar minder. Op buurtniveau is ook gekeken naar de diversiteit van het gehele speelruimteaanbod. Op basis van de analyse van het aanbod worden de volgende conclusies getrokken:

- De meeste speelplekken zijn goed tot sterk gesitueerd, ze hebben een duidelijke positionering in de wijk. Wanneer er wordt gekeken naar de ligging van de speelplekken ten opzichte van elkaar valt op dat er grote verschillen zijn in de spreiding van de speelplekken.
- De vormgeving en speelwaarde van de meeste speelplekken is matig tot voldoende. Dit is gebaseerd op het feit dat er weinig variatie en uitdaging aanwezig is in de speelplekken (materiaalkeuzes, toesteltypes, ondergronden).
- De staat van de speelplekken varieert, een gelijk deel is matig, voldoende of in goede staat. Deze gelijke verdeling is gunstig, met het oog op toekomstige vervangingen.
- De externe invloeden van de speelplekken zijn in het algemeen goed, er is weinig vandalisme, maar ook weinig participatie.
- Wanneerapartnaardetweekernenwordt gekeken, valt op dat de speelplekken in Waalre-dorp in het algemeen beter scoren dan de speelplekken in Aalst. Dit is te verklaren door een mindere situering van de speelplekken in Aalst, deze liggen bijvoorbeeld dicht bij (hoofd)wegen. Daarnaast wordt een bredere doelgroep aangesproken met de speelplekken in Waalre.

Afbeelding 12: beoordeling quickscan

4. Inventarisatie en analyse

4.4 Informele speelruimte

Waalre is een gemeente met een uitgesproken groene structuur. Omringd door bosgebied zijn er volop recreatiemogelijkheden in de natuur. Verschillende locaties worden dan ook zichtbaar goed bespeeld door kinderen, ook de diverse vennen en riviertjes worden gebruikt voor sport en spel door jong en oud. De vrije (informele) speelruimte in de woonwijken kenmerkt zich vooral door veel en ruime grasvelden die goed bespeelbaar zijn en plantsoenen en bosschages die eveneens uitdagen tot avontuurlijk spel.

In de centrumgebieden van Waalre-dorp en Aalst-kern is de ruimte voor spelen op gras of in het groen beperkt en heeft de informele speelruimte een sterk stedelijk karakter; pleintjes, stoepen en een aantal ruime straten waar goed en veilig kan worden gespeeld.

Naast de formele speelruimte is ook de bespeelbaarheid van de gehele openbare ruimte beoordeeld. Hierbij wordt gelet op de aanwezigheid van:

- Aantrekkelijk en toegankelijk groen
- Veilig en bespeelbaar water
- Speelse, bespeelbare verharding of de toepassing van speelaanleidingen
- Veilige routes naar speelplekken en de aanwezigheid van barrières

Op basis van het veldwerk is een aantal algemene conclusie te trekken:

- Waalre is een groene en ruim opgezette gemeente, met veel vrije speelruimte rondom de speelplekken (afb. 13).
- Verder is bespeelbare verharding aanwezig op verschillende locaties. Dit kan zijn in de vorm van een speelpleintje of een speelvriendelijke straat (afb. 14).
- Wel zijn er grote barrières aanwezig in de vorm van drukke wegen met hard rijdend verkeer. In de wijken zelf zijn vaak wel veilige routes aanwezig.

Een goed voorbeeld van het bevorderen van bewegen in de openbare ruimte is de 'Kwiek Bewegroute' (afb. 15), die sinds 2016 aanwezig is in Waalre. Deze route bestaat uit diverse bewegingsoefeningen welke met behulp van standaard straatmeubilair kunnen worden uitgevoerd, zonder dat er functionele aanpassingen hoeven te worden gemaakt. De route is te volgen via instructietegels in het straatoppervlak. Alhoewel de route i.c.m. een interventie, door bijvoorbeeld een fysiotherapeut, vooral gericht is op het stimuleren van beweging bij ouderen biedt de route tevens speelwaarde voor kinderen en andere gebruikers.

Afbeelding 13: driemaal natuurlijk spelen in Waalre

Afbeelding 14: tweemaal een speelpleintje in Waalre

Afbeelding 15: Kwiek Beweegroute, bron: <http://kwiekbeweegroute.nl/>

4.5 Wijkwandelingen

De belangrijkste doelgroep voor formele speelruimte is de groep 6-12 jaar. Om deze doelgroep op een laagdrempelige wijze te kunnen bevragen én te observeren zijn drie wijkwandelingen georganiseerd in samenwerking met verschillende basisscholen en een BSO in de verschillende wijken van gemeente Waalre. Hoewel de kinderen (6-12 jaar) vooral veel opmerkingen hebben over hun eigen buurt en speelplekken (zie fotoboek) zijn ook een aantal algemene punten te noemen:

- De speelvoorzieningen bedienen vooral de jonge doelgroep (0-9 jaar). In de speeltuintjes staan vaak wel één of twee toestellen die leuk zijn voor een oudere doelgroep, echter is de verdere inrichting vaak 'kinderachtig' waardoor dit niet uitnodigt tot spelen.
- Een deel van de kinderen heeft tijdens de wijkwandelingen aangegeven dat zij vooral in de groene ruimtes rondom de voorziening spelen, echter de speeltuintjes zijn wel een herkenbaar afspreekpunt.
- De meeste trapveldjes zijn erg populair en worden zichtbaar goed bespeeld.
- Veel van de kinderen spelen of sporten meerdere malen per week buiten. De meeste kinderen hebben een eigen tuin met daarin vaak ook een speeltoestel zoals trampoline, schommel of speelhuisje
- De kinderen vinden dat er voldoende plekken zijn waar zij kunnen spelen, zowel formeel als informeel.

4.6 Enquête

De gemeente Waalre hecht veel waarde aan participatie en zeggenschap van bewoners. Om de speelruimteanalyse te verrijken is een online vragenlijst verspreid. Op deze manier kunnen de ervaringen en kennis van gebruikers worden geïntegreerd in het speelruimteplan. In de vragenlijst is aan kinderen en volwassenen gevraagd naar hun mening over het buiten spelen en sporten in hun buurt.

De respons was relatief hoog in vergelijking met andere gemeenten waar Speelplan een vergelijkbaar digitaal onderzoek heeft uitgevoerd. De enquête is vooral ingevuld door volwassenen (280 van de 312 respondenten), waarbij de meeste respondenten in Waalre- dorp wonen (42%), Ekenrooi (24%), Aalstern (18%) en Voldijn (7%). De belangrijkste bevindingen zijn:

- Spelen speelt een belangrijke rol in het dagelijks leven van de kinderen, aangezien een groot deel bijna elke dag of enkele malen per week buiten speelt.
- Opvallend is dat de speelplek niet de voornaamste locatie is waar kinderen spelen. Er wordt vooral 'voor de deur' op de straat, het gras en in de natuur gespeeld. De speelplek staat op de vijfde plaats.
- Kinderen geven aan vooral balspel te willen doen, te willen chillen en ontmoeten of te fietsen, daarnaast worden schommelen, klimmen en fitness regelmatig benoemd.
- Bijna alle kinderen mogen zelfstandig buiten spelen, maar de meeste mogen bepaalde (drukke) wegen niet oversteken.
- Een meerderheid van de kinderen vinden de speelplekken in de buurt leuk. De ouders zijn meer kritisch, de helft geeft aan dat er te weinig speelvoorzieningen in de buurt zijn, speelplekken verouderd zijn of dat deze niet aansluiten bij de speelbehoefte.
- De verkeerssituatie, met name hard rijdende auto's wordt door zowel de kinderen als de volwassenen als een barrière ervaren. Ongeveer de helft van de ouders geeft aan dat hun kind de speelplek niet veilig kan bereiken.
- Ruim 40% van de ouders geeft aan dat hun kind in de natuur in hun buurt speelt. 32% geeft aan dat hun kind dit weinig doet, omdat ze weg worden gestuurd of omdat dit te onveilig is.
- Net iets meer dan de helft van de volwassenen vindt het niet belangrijk dat rekening wordt gehouden met volwassenen en ouderen in het openbare sport-, speel- en beweegaanbod.
- Wanneer deze wel aanwezig zouden zijn, dan zou iets meer dan de helft hier wel gebruik van maken.

Afbeelding 16: informeel, natuurlijk speelplekje

5. Beleid- en uitvoeringskaders

Aan de hand van de kaders, richtlijnen en de bevindingen tijdens de uitgevoerde analyse worden in dit hoofdstuk beleid- en uitvoeringskaders geformuleerd met betrekking tot het spelen in Waalre. Deze kaders hebben zowel betrekking op de fysieke openbare (speel)ruimte als ook op de procesmatige kant van de uitvoering. De kaders zijn verbeeld in een plankaart en verder geconcretiseerd in een plan voor uitvoering.

5.1 Kader: Netwerk van buurtplekken

Verbeteren van de spreiding door in te zetten op uitdagende, centrale buurtplekken voor een brede doelgroep mét een goede bereikbaarheid.

Toelichting:

De huidige speelplekken zijn onevenredig over de gemeente en doelgroepen verdeeld. Inzet is een zo hoog mogelijke dekkingsgraad, waarbij gerekend wordt met een actieradius van 300 meter rondom elke buurtspeelplek.

Om iedereen een veilig bereikbare speelplek te bieden is het nodig om binnen elk barrièregebied te voorzien in een centraal gelegen buurtspeelplek.

Een centrale buurtplek wordt gekenmerkt door een aantrekkelijk aanbod van speeltoestellen voor een brede doelgroep (tenminste de doelgroep 5-14 jaar) maar ook voldoende 'lege' ruimte voor vrij (bal)spel. Wanneer mogelijk wordt er een combinatie van sport en spel aangeboden.

Op de centrale buurtplek wordt het sociale aspect benadrukt, ontmoeting van kinderen en hun (groot)ouders of verzorgers wordt gefaciliteerd door bankjes, afvalbakken en toestellen of elementen die uitnodigen tot samenspel en een langere verblijfsduur.

Acties:

De uitbreiding van bestaande speelplekken naar buurtspeelplekken of, bij een gebrek aan geschikte bestaande locaties; de aanleg van nieuwe speelplekken.

Het faciliteren van ontmoeting (meubilair) en vergroten verblijfsduur (samenspel, speelwaarde) op bestaande en beoogde buurtspeelplekken. Hierdoor wordt de sociale duurzaamheid van de buurtplekken vergroot.

Bij de (her)inrichting van de speelruimte dient gekozen te worden voor een duurzame inrichting en/of innovatieve duurzame oplossingen. Gedacht kan worden aan gebruik van duurzame materialen, waterberging, hergebruik van materiaal of grondstoffen of duurzaam energiegebruik.

Het inzetten op een goede bereikbaarheid van de buurtplekken om uitwisseling en ontmoeting verder te stimuleren.

5.2 Kader: Vergroten van diversiteit

Een divers aanbod zorgt voor meer uitwisseling in de buurt, exploratief gedrag en per saldo een hogere speelwaarde en meer mogelijkheden voor gebruikers.

Toelichting:

- Momenteel is de diversiteit in het aanbod (vormgeving, speelwaarde) beperkt.
- Vanuit de Schijf van Vijf voor Buitenspelen is het wenselijk dat een kind binnen zijn bewegingsvrijheid kan kiezen tussen een uitdagende speelplek en sportplek maar dat er ook plekken zijn voor vrij spel of om lekker te ravotten.
- Om gebruik te maken van een divers aanbod is het belangrijk dat een kind zich veilig kan verplaatsen door zijn of haar woonomgeving. Indien nodig kunnen bewust aangelegde speelroutes of beweeglinten worden aangelegd om de bereikbaarheid te vergroten.
- Waalre is omringt door bossen waar gespeeld kan worden, door een tolerante houding naar vrij spel in de bossen kan deze bestaande kwaliteit worden benut als verrijking van de speelruimte.

Acties:

- Speelplekken met weinig speelwaarde kunnen worden omgevormd naar een ravotplek of speelpleintje door toevoeging van natuurlijke (stapstammen, palenbos, crossbaan) of juist stedelijke (skelterbaan, gekleurde poefs, speelse verharding) speelaanleidingen.
- De aanleg van formele sportplekken; tenminste in elke buurt of barrièregebied één.
- Naast het omvormen van speelplekken naar ravotplekken, zal het spelen in de bestaand groen (de bossen) worden gestimuleerd. Dit kan door middel van een betere routing naar de bossen toe of door speelaanleidingen achter te laten na bijvoorbeeld snoeiwerk.
- Vergroting van de bewegingsvrijheid van kinderen door de aanleg van speelroutes naar buurtspeelplekken of sportplekken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van zichtbare speelaanleidingen in de verharding of door speelfuncties te koppelen aan bestaande objecten in het straatbeeld.
- Waar nodig barrières beslechten of verkleinen door extra aandacht te schenken aan veilige oversteekplekken bij de hoofdwegen (vooral gericht op doelgroep 10-14 jaar).

5.3 Kader: Vergroten aanbod doelgroep 10+

Bewegen is gezond, daarom dient de openbare ruimte zo ingericht te zijn dat iedereen gestimuleerd wordt om daarin te spelen en sporten. Juist ook de jongeren en volwassenen.

Toelichting:

- In de huidige situatie zijn te weinig speelplekken ingericht voor kinderen van 10 jaar en ouder. Deze doelgroep ervaart hierdoor te weinig uitdaging en stimulans om buiten te gaan spelen of sporten.
- Waalre heeft de wens om iedereen van 0-100 jaar te laten bewegen, het aanbod voor volwassenen en vooral voor ouderen, zal dan moeten worden uitgebreid.

Acties:

- Speelplekken zodanig inrichten dat deze voldoende uitdaging hebben zonder kinderachtige uitstraling. Hierdoor is het wenselijk om speelplekken te zoneren. Zo wordt voorkomen dat het spel van oudere kinderen botst met dat van jonge kinderen.
- Oudere kinderen vinden vooral sportplekken interessant, dit kan gecombineerd worden met het streven om in elke buurt een sportplek te faciliteren.
- Ook binnen de sportplekken is diversiteit gewenst, zo zijn er naast voetbal nog verschillende balsporten waar aan gedacht kan worden zoals: basketbal, volleybal, tennis, hockey, maar ook niet-balsporten als bootcamps, skaten of freerunning. Deze laatste categorie sportplekken vraagt om (vaak) hogere investeringen en worden geconcentreerd op één of enkele speciale sportvoorzieningen op gemeentelijk niveau.
- Bij de aanleg van speciale sportvoorzieningen (wijk- of gemeentelijk niveau) is vaak sprake van een brede doelgroep (jongeren + volwassenen). Hierbij wordt samengewerkt met gebruikers en omwonenden. Zo wordt kapitaalvernietiging voorkomen en kan optimaal worden ingespeeld op de wensen van bewoners.
- Beweegaanleidingen plaatsen bij speelplekken en verspreid door de buurt, zoals de Kwiek Bewegroute, deze stimuleren beweging van ouderen. Daarnaast vormen ze een extra speelaanleiding voor kinderen. Bewegroutes of -tuinen voor ouderen dienen ontwikkeld te worden in overleg met gebruikers of begeleiders (fysiotherapeut).

- Bestaande trapvelden een kwaliteitsimpuls te geven, door middel van het aanleggen van een nieuwe egale ondergrond.

5.4 Kader: Samenwerken om bestaande kwaliteiten te benutten

De gemeente streeft naar een meer integrale aanpak bij de herinrichting van de openbare ruimte. Hierbij is meer samenwerking gewenst tussen relevante beleidsterreinen als openbaar groen, mobiliteit of waterberging maar ook met externe partners als scholen en natuurorganisaties en uiteraard bewoners.

Toelichting:

- In de gemeente Waalre liggen kansen om het huidige speelruimte-aanbod te vergroten door gebruik te maken van bestaande voorzieningen en kwaliteiten zoals bossen, schoolpleinen en sportparken.
- Door samen te werken met andere beleidsterreinen, grondeigenaars, organisaties of verenigingen kan gebruik gemaakt worden van deze bestaande kwaliteiten, kennis én kan een kwaliteitsimpuls plaatsvinden in inrichting, faciliteiten of programma.
- Bewoners (vooral ook de kinderen en jongeren) weten heel goed hoe leuke speel- of sportruimte eruit zou moeten zien. Door hen te betrekken bij de (her)inrichting van speelruimte of sportplekken kan optimaal gehoor gegeven worden aan de wensen uit de buurt en kan gezocht worden naar passende oplossingen binnen de kaders van de gemeente (financieel, ruimtelijk, veiligheidsnormen).

Acties:

- Actief stimuleren van samenwerking met scholen en sportverenigingen in buurten waar een gebrek is aan respectievelijk buurt- of sportplekken en waar deze voorzieningen een oplossing kunnen betekenen in het streven naar voldoende diversiteit en spreiding.
- Samenwerken met natuurorganisaties en grondeigenaars om spelen in de bossen rondom Waalre te bevorderen en meer inwoners naar buiten te 'lokken'.
- Bewoners van jong tot oud betrekken bij de herinrichting van speelruimte door bewonersbijeenkomsten of ontwerpwedstrijden.
- Bewonersinitiatieven in de openbare ruimte ondersteunen door kennis beschikbaar te stellen of organisaties en fondsen met elkaar in contact te brengen.
- Geplande herinrichtingen afstemmen met andere beleidsterreinen om mogelijke raakvlakken te benutten in een gezamenlijk uitvoeringstraject.

5.5 Plankaart

Op de volgende pagina is een vertaalslag gemaakt van de kaders naar een plankaart. Belangrijk om hierbij te vermelden is dat dit geen leidend uitvoeringsplan betreft maar vooral een indicatie geeft van mogelijke veranderingen op basis van dit rapport.

De kaders vertalen zich op een verschillende manier per wijk of kern. Hieronder zodoende een opsomming van de voorgestelde aanpassingen:

Waalre-dorp

- Omvormen van blokplekjes naar speelplekken zonder toestellen. Voor de diversiteit is het wenselijk dat deze plekken zowel speelpleintjes als ravotplekken worden ingericht.
- Toevoegen van een centrale buurtplek in het zuidwesten van Waalre-dorp. Elders vrijkomende toestellen (mits technisch bruikbaar) door omvorming, kunnen hierbij worden hergebruikt. Exacte locatie en inrichting is nog nader te bepalen.
- De aanleg van een speciale sportplek, gericht op meerdere sporten dan alleen voetbal (freerunning, skaten, basketbal).
- Voor Waalre-dorp als geheel geldt dat gekeken dient te worden naar het beslechten van barrières door de aanleg van veilige oversteekplaatsen langs routes naar belangrijke plekken voor kinderen (school, buurtspeelplek, sportclub of bos).

Aalst-kern

- Tussen Waalre-dorp en Aalst-kern wordt in het burgermeester Ossepark een beweegtuintje ontwikkeld (D) om de beweging van ouderen te bevorderen. Geadviseerd wordt om hierbij ook lokale begeleiders (zorgcentra) te betrekken.
- De vraag naar centrale buurtplekken is in Aalst-kern het grootst. Deze vraag kan beantwoord worden door in overleg met de scholen de schoolpleinen openbaar te maken. Op deze manier ontstaan twee grote speelpleinen met speeltoestellen.

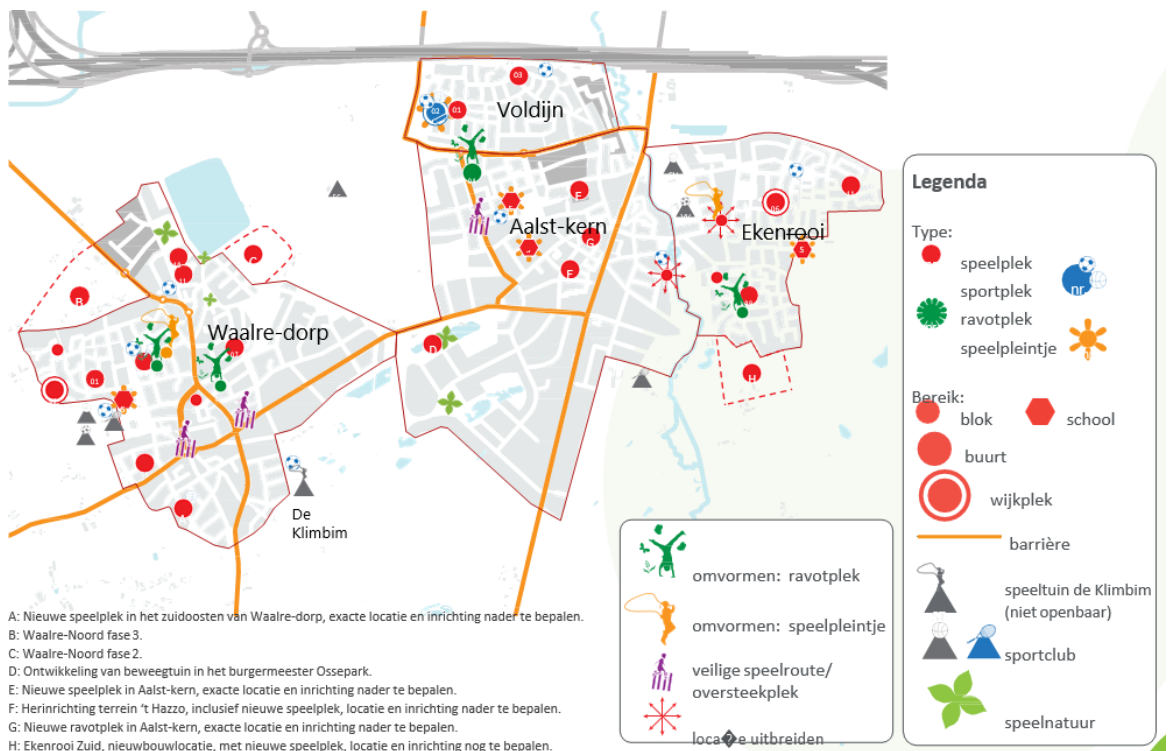
- Blokplek 04 is daardoor niet meer strikt noodzakelijk en kan worden omgevormd tot een ravotplek. De vrijgekomen speeltoestellen kunnen (mits technisch bruikbaar) worden gebruikt om blokplek 05 uit te breiden naar een aantrekkelijke buurtplek.
- Het westelijke gedeelte van Aalst- kern heeft geen eigen speelplek nodig wanneer er een veilige route wordt gecreëerd richting de schoolpleinen.
- Het zuiden van Aalst-kern heeft geen speelvoorzieningen. Uit overleg met de buurtbewoners is gebleken dat hier ook geen vraag naar een openbare speelplek is.
- In Aalst-kern lopen verschillende initiatieven om een speelplek te ontwikkelen. Zo is de planning om een traditionele speelplek te ontwikkelen op locatie E en op korte termijn een ravotplek op locatie G.

Voldijn

- De mogelijkheden tot aanpassing in Voldijn zijn beperkt. Aanbevolen wordt wel om de huidige sportplek uit te breiden met speelaanleidingen.
- Waar de rest van de gemeente vooral is omringd door natuur, kent Voldijn harde grenzen. Een sterke verbinding met de speelnatuur die wel binnen het bereik is, is belangrijk.

Ekenrooi

- Blokplek 07 heeft mogelijkheden om vergroot te worden meteen speelpleintje. Hierdoor ontstaat een wenselijke extra buurtspeelplek in Ekenrooi.
- Blokplek 10 daarentegen kan beter worden omgevormd tot ravotplekje om de diversiteit te vergroten en meer speelgroen binnen de wijk aan te bieden.
- In de toekomst is het wenselijk dat de mogelijkheden worden onderzocht om het schoolplein in Ekenrooi openbaar te maken. Op deze manier kan het aangrenzende bos beter benut worden als speelbos (functioneert al zo tijdens schoolpauzes) en kan, mits goed verbonden, een meerwaarde bieden voor de speelruimte in Ekenrooi.
- Ekenrooi Zuid (H) is een gebied in ontwikkeling, voor deze toekomstige wijk wordt ruimte opgenomen voor een nieuwe speelplek met trapveld.

Afbeelding 17: plankaart

6. Plan voor uitvoering

De opgestelde kaders in dit rapport kunnen op verschillende manieren uitgevoerd worden. Elke manier heeft eigen voor- en nadelen en financiële consequenties voor de komende jaren. In dit hoofdstuk worden de verschillende mogelijkheden beschreven en wordt advies voor uitvoering gegeven.

6.1 Strategie voor uitvoering

Er zijn grofweg twee opties voor uitvoering; actief of geleidelijk.

Actief beleid

Bij een actief beleid worden op korte termijn (2 tot 3 jaar) de kaders uitgevoerd.

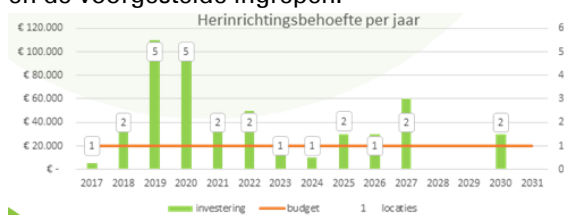
- + De gewenste verbeteringen en evt. gemaakte afspraken zijn gelijk zichtbaar.
- + Bij actieve omvorming komen toestellen vrij die elders een impuls kunnen bieden.
- + Er hoeft maar eenmalig een grote investering te worden vrijgemaakt, waarna voor meerdere jaren een beperkt onderhoudsbudget volstaat

- Na 12-15 jaar is er weer een grote piek qua vervanging en investeringsbehoefte.
- Op korte termijn veel veranderingen doorvoeren biedt weinig flexibiliteit op de middellange en lange termijn.

Geleidelijk beleid

- + De andere optie is een geleidelijk beleid, waarbij de ingrepen in pas lopen met de (technische) levensduur van de objecten.
- + Een jaarlijks budget volstaat en er is geen behoefte aan grote investeringspieken.
- + Meer flexibiliteit in uitvoering omdat steeds ingespeeld kan worden op nieuwe trends, veranderingen en wensen.
- + Kapitaalvernietiging wordt voorkomen doordat toestellen pas worden vervangen als deze 'op' zijn.
- Het beleid wordt pas goed zichtbaar na enkele jaren, op buurtniveau kunnen er meerdere jaren tussen ingrepen zitten.

Welke manier het meest geschikt is, hangt vooral af van de financiële situatie, de omvang van het areaal en de voorgestelde ingrepen.

Grafiek 03: overzicht van herinrichtingsbehoefte per jaar

6.2 Kosten en consequenties

Beide aanpakken hebben een verschillend gevolg voor de financiering. Om dit in context te plaatsen wordt de huidige financiële stand van zaken en de gevolgen hiervan toegelicht.

Huidige situatie

Het huidige onderhouds- en beheerbudget bedraagt € 30.000,- per jaar. Daarvan is € 10.000,- gereserveerd voor onderhoud en € 20.000,- voor de aanleg en herinrichting van speelplekken.

In grafiek 3 zijn de benodigde investeringen per jaar weergegeven en het aantal plekken dat in aanmerking komt voor herinrichting. De oranje lijn in de grafiek verbeeldt het huidige budget ad. € 20.000,- per jaar voor de aanleg en herinrichting van speelplekken. De grafiek toont duidelijk dat dit huidige budget, zeker op korte termijn (2018-2022) onvoldoende is voor instandhouding van het huidige areaal. In deze periode is gemiddeld € 60.000,-/jaar nodig voor de vervanging van speeltoestellen. Wat resulteert in een structureel tekort van € 40.000,-.

Budget komende jaren taakstellend

Als de komende jaren het huidige budget leidend is zal het op langere termijn niet vol te houden zijn om speeltoestellen te vervangen die kapot, onveilig of versleten zijn. In eerste instantie zullen ingrepen worden uitgesteld en gebreken worden opgelapt. De investering wordt enkele jaren uitgesteld, maar de onderhoudskosten nemen significant toe en de waardering van gebruikers neemt af.

Met een budget van €20.000,-/jaar is het mogelijk om jaarlijks 1 (kleine) speelplek opnieuw in te richten. Dit veroorzaakt grote problemen voor de periode 2019-2022 waarin 14 speelplekken in aanmerking komen voor herinrichting, voor 10 daarvan is dan geen budget. Deze kunnen dan niet worden opgepakt

en zullen dus 'leeg' overblijven nadat de speeltoestellen weggehaald zijn. Evenwel zal de waardering van bewoners uiteraard afnemen bij een forse sanering zonder verbeteringen op andere plekken in de buurt. Bij dit scenario zal de komende 10 jaar 50% van het huidige areaal verdwijnen.

Speelruimteplan leidend

In het speelruimteplan ontstaat een mix van instandhouding en omvorming. Bij dit laatste wordt een speelplek niet opgeheven, maar wordt deze nadat de speeltoestellen 'op' zijn heringericht zonder gebruik te maken van speeltoestellen. In plaats daarvan wordt gewerkt met speelaanleidingen met een stedelijk (pleintje) of juist natuurlijk (ravotplek) karakter. Voor een omvorming van een speelplek is een lagere investering nodig dan bij instandhouding en ook de reguliere onderhoudskosten zijn (fors) lager dan bij speeltoestellen.

In 2017 is een eenmalig extra budget vrijgemaakt van €20.000,- waarmee de geplande ingrepen kunnen worden bekostigd. Voor de uitvoering van het speelruimteplan is een bedrag nodig van €365.000,- in de periode 2018-2022. Dit is inclusief de financiering van de nieuwe speelplekken (locatie A, D en E) uit de plankaart, de investering voor deze nieuwe plekken is geraamd op €81.000,-. Dat is ruim 22% van de totaalinvestering in deze periode. De overige locaties op de plankaart zijn onderdeel van (her)ontwikkelingsprojecten, de exacte invulling van deze plekken is nog niet bekend. Daarbij wordt aangenomen dat de realisatie van deze plekken niet wordt gefinancierd vanuit het speelruimtebudget. De uitvoering en daarmee de financiering van het speelruimteplan kan op verschillende manieren worden aangepakt.

6.3 Uitvoeringsplan

De gemeente Waalre heeft 23 formele speel- en sportplekken. In de periode tot en met 2022 komen 17 plekken in aanmerking voor vervanging. Van alle speelplekken worden in deze periode 4 locaties omgevormd tot vrije speelplek zonder toestellen. Daarnaast worden drie nieuwe locaties ontwikkeld op de korte termijn. Voor prioritering van vernieuwing in de speelruimte is in eerste instantie gekeken naar de technische staat van de speelplekken zoals is geïnventariseerd tijdens de rondgang in het najaar van 2016.

Voor de verbetering van gemeentelijke speel- en sportvoorzieningen op de korte termijn (2018- 2022) is een forse investering nodig. Dit heeft vooral te maken met dat in deze periode veel speelplekken gelijktijdig toe zijn aan vervanging en de aanleg van drie nieuwe speelplekken. In bijlage 1 zijn de verschillende ingrepen chronologisch weergegeven.

Voor 2017 staat het speelruimtebudget al vast en is al bekend welke ingrepen plaats gaan vinden. Het uitvoeringsplan gaat daarom over de periode 2018-2022, met een doorkijk naar de periode tot en met 2030. Voor de periode 2018-2022 bedraagt de totale investering voor het uitvoeren van de beleidsambities €365.000,- nodig, gemiddeld €73.000,- per jaar. Hierbij gaat het om de herinrichting van speelplekken, omvormingen en de aanleg van drie nieuwe speelplekken. Verder is het voorstel om vanaf 2018 structureel €8.000,- vrij te maken voor het semiopenbaar* maken van twee schoolpleinen. Hierdoor komt het jaarlijkse budget voor aanleg en herinrichting op €28.000,- per jaar vanaf 2018.

Aan het begin van dit hoofdstuk zijn twee strategieën voor uitvoering omschreven. De gemeente Waalre kiest voor een actief beleid, dit is gebaseerd op financiële argumenten. Bij dit actief beleid wordt een eenmalige investering gevraagd van €265.000,- en een structurele verhoging van € 8.000 per jaar (voor semiopenbare schoolpleinen). Om te voorkomen dat over tien jaar een nieuwe piek ontstaat in de te vervangen speeltoestellen, is het wenselijk dat het een meerjarige krediet wordt voor de jaren 2018-2020.

Op de lange termijn (2023-2030) is het huidige budget bijna toereikend, in die periode is €190.000,- nodig voor vervangingen. Dat is gemiddeld €23.750,- per jaar, dit is exclusief het budget voor de semiopenbare schoolpleinen.

6.4 Communicatie tijdens uitvoering

Bij de uitvoering van de voorgestelde ingrepen is het zaak om de aanbevolen integrale aanpak vorm te geven. Hierdoor is meerwaarde te halen uit gemeenschappelijke objecten, ambities en behoeftes.

Belangrijk is daarom dat het te voeren traject voor uitvoering helder is. Niet alleen voor relevante beleidsterreinen binnen het gemeentehuis maar ook voor relevante externe partners als scholen, (sport) verenigingen en (natuur)organisaties.

Daarnaast is het uiteraard zaak om bewoners te betrekken bij de voorgestelde veranderingen in de openbare ruimte. Niet alleen moeten zij mee kunnen denken over inrichtingsvoorstellen, maar het is

ook goed als bijvoorbeeld de mogelijkheden omtrent initiatieven (wat mag wel, wat niet) bekend zijn en het duidelijk is hoe de gemeente denkt over het vrije spel op schoolpleinen, in het bos of op straat.

Aanbevolen wordt daarom om bewoners goed te informeren bij vaststelling van het speelruimteplan en vervolgens rondom herinrichtingstrajecten extra aandacht te geven aan het spelen in Waalre.

Het is daarom wenselijk dat er één duidelijke plek komt, zoals een gemeentelijke website, waar gecommuniceerd wordt met bewoners over de speelruimte. Bijvoorbeeld publicaties over de nieuwe ontwikkelingen, (her) inrichtingstrajecten en informatie over het indienen van initiatieven.

Wanneer een speelplek daadwerkelijk wordt aangepakt dan is het wenselijk om de directe omgeving te betrekken bij de inrichting van de speelplek. Dit kan bereikt worden door standaard een bewonersbijeenkomst te organiseren vanuit de gemeente bij de aanleg of herinrichting van een speelplek. Hierbij kunnen de bewoners hun voorkeuren uitspreken voor de gewenste speelvoorzieningen.

*Een semiopenbaar schoolterrein is een openbaar toegankelijk terrein (na schooltijd), dat in het bezit is van het schoolbestuur. Over het openbaar gebruik maakt de gemeente afspraken met de school, o.a. over het beheer en onderhoud(skosten).

Bijlagen

Bijlage I: Overzicht verwacht vervangingsjaar speelplekken

Buurt	Nr.	locatiennaam	Verwacht vervangjaar	Ingreep
Waalre-Dorp	8*	Drs. Hein Mandosplaats	2017	Deels herinrichting
Aalst-Kern	5	Anna Paulownalaan	2017	Complete herinrichting
Aalst-Kern	4	Alsemlaan	2018	Omvormen naar ravotplek
Waalre-Dorp	9**	Engelmondstraat	2018	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	6	Hertenlaan	2018	Omvormen naar ravotplek
Ekenrooi	9*	Schubertlaan	2018	Deels herinrichting
Aalst-Kern	E	Zoekgebied Aalst-kern	2018	Aanleg speelplek
Waalre-Dorp	A	Waalre-Zuid	2019	Aanleg speelplek
Waalre-Dorp	5	De Heide	2019	Omvormen naar pleintje
Ekenrooi	6	De Koningplantsoen	2019	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	2*	Dommelveld	2019	Deels herinrichting
Aalst-Kern	D	Beweegroute Burg. Ossepark	2020	Aanleg beweegroute
Waalre-Dorp	3*	De Hogt	2020	Deels herinrichting
Waalre-Dorp	4	De Vetbergen	2020	Omvormen naar ravotplek
Waalre-Dorp	7	Hermelijnaan	2020	Complete herinrichting
Voldijn	3	Bolderiklaan	2020	Complete herinrichting
Ekenrooi	11	Grootveld	2020	Complete herinrichting
Ekenrooi	8	Hutdijk	2021	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	1	De Ganzenwei	2022	Complete herinrichting
Voldijn	1	Hyacintstraat	2022	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	2*	Dommelveld	2023	Deels herinrichting
Ekenrooi	7	Frederik Hendrikstraat	2023	Complete herinrichting
Ekenrooi	9*	Schubertlaan	2024	Deels herinrichting
Ekenrooi	10	Verdilaan	2025	Omvormen naar ravotplek
Waalre-Dorp	3*	De Hogt	2025	Deels herinrichting
Voldijn	2	Erikalaan	2026	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	10	Broekhof	2027	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	11	Deurhof	2027	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	12	Heuvelse hof	2030	Complete herinrichting
Waalre-Dorp	8*	Drs. Hein Mandosplaats	2030	Deels herinrichting
		* Herinrichting in 2 fases		
		** In combinatie met herinrichting straat		